

SINCRETISMUL CAZURILOR ÎN LIMBILE LATINĂ ȘI GRECĂ

DE

N. I. BARBU

Explicațiile aduse pînă acum fenomenului sincretismului cazurilor în cele două limbi nu sînt satisfăcătoare. Printre altele, ele neglijează sau trec pe al doilea plan influența hotărîtoare a conținutului asupra formei.

În cele ce urmează, vom încerca să dăm alte explicații fenomenului amintit. Vom începe prin a arăta, pe scurt, esența explicațiilor date pînă acum.

La baza tuturor încercărilor de a lămuri problema sincretismului cazurilor în cele două limbi stă teoria formulată de K. Brugmann¹. Cauzele care au dus la sincretism sînt, în ordinea numerică indicată de autor, următoarele : 1) atingeri în întrebuițarea a două cazuri, de ex., locativul și instrumentalul ; 2) existența unei forme cazuale, pe lângă altele două, cu care corespunde în întrebuițarea ei : una din cele două forme își extinde domeniul asupra celeilalte prin analogie cu prima, de ex. după gen. sg. i.-e. în *-es, -os*, gen. sg. *λύκου* și gen. sg. gotic *wulfs* au devenit gen. -abl., iar abl. -dat. sg. a dispărut ; 3) trecerea unui caz cerut de un verb pe lângă alt verb cu sens contrar ; 4) întrebuițarea prepozițiilor a favorizat aceste inovații, făcînd schimbarea cazurilor inofensivă. Exemple de atingeri între cazuri :

1. Ablativ-instrumental : *ligno fabricatus* = făcut din lemn, făcut cu lemnul.

2. Ablativ-genitiv : *χρυσοῖο τετεύχαστο* = l-a făcut din aur.

3. Locativ-instrumental : *χαίρω τινι* = *gaudeo aliqua re* = mă bucur de ceva.

4. Locativ-dativ : *ἐν Φαίηξιν ἄνασσε* = domnea printre feaci.

Această teorie stă la baza explicațiilor date fenomenului în discuție și de către I. Wackernagel, în *Vorlesungen ueber Syntax*, Basel, 1924, II, p. 158, precum și de Leumann-Hofmann în *Lateinische Grammatik* a lui

¹ *Kurze Vergleich. Gramm.*, trad. franc., Paris, 1905, paragr. 530.

Stolz-Schmalz, pe care au revăzut-o în 1928. Ea stă, în esență, și la baza explicației date de Ernout-Thomas în *Syntaxe latine*, publicată în 1953¹.

Acestei teorii îi aducem următoarele critici :

1. Nu se arată dacă acțiunile fenomenelor considerate drept cauză au acționat pe rînd sau simultan.

2. Nu se arată prin ce se indica, după sincretism, raportul sintactic, care nu intra în atingere cu altul, exprimat, anterior, printr-un caz intrat în sincretism.

3. Din explicațiile date se pare că autorii au înțeles că, la un moment dat, în limbă au existat un număr de cazuri care exprimau anumite raporturi sintactice ; că, apoi, a intervenit sincretismul, producîndu-se o obscuritate în exprimarea raporturilor sintactice de către noile cazuri sincretice ; că, spre a remedia această obscuritate, s-a recurs la procedeele întrebunțării prepoziției.

Așadar, linia evoluției limbii, în acest domeniu, a fost : claritate-obscuritate-claritate în exprimarea raporturilor sintactice de către cazuri.

Teoriile nu arată însă motivul pentru care în limbile în discuție, de la cazuri numeroase, care exprimau, relativ clar, anumite raporturi sintactice, s-a trecut la cazuri mai puțin numeroase, exprimînd mai obscure raporturi sintactice multiple.

Vom încerca să găsim o altă explicație a problemei amintite. Să luăm un vers latinesc din Vergiliu, care a trăit în epoca în care limba latină ajunsese la cel mai înalt grad de dezvoltare : *Vulnus alit venis et caeco carpitur igni*, *Aen.*, IV, 2 = își hrănește rana în vine și e mistuită de un foc tainic. *Venis* este ablativul plural de la *vena-venae*. Dar această formă este identică cu a dativului plural, apoi arată și instrumentul și, după cum am tradus, și locul. Se pune întrebarea : de unde știa vorbitorul latin și de unde știm și noi astăzi că *venis* nu este nici dativ, nici ablativ, nici instrumental, ci locativ ? Aceeași întrebare se pune și pentru formele *caeco* și *igni* care puteau fi dativ, ablativ, instrumentale sau locative. Răspunsul nu poate fi decît unul singur : contextul. Dar ce este contextul ? Este grupul de cuvinte din care *fac* parte cuvintele *venis* și *caeco igni*. Sensurile lexicale ale cuvintelor *vulnus* și *alit* arată că forma cauzală *venis* nu poate fi tradusă nici prin „vinelor” nici prin „de la vine”, nici prin „cu vinele”, fiindcă n-ar avea nici un sens. De asemenea *caeco igni* nu pot fi traduse nici prin „focului tainic”, nici prin „de la focul tainic”, ci numai prin „de un foc tainic”, adică prin instrumental. Contextul, în cazul de față *carpitur*, arată în ce caz sînt cuvintele *caeco igni*. Trebuie observat că sensul lexical ajută pe vorbitorul latin să înțeleagă în ce caz sînt cuvintele *venis*, *caeco igni*.

Se vede deci că, în situația unei declinări cu forme cazuale puține, subiectul vorbitor s-a servit de context pentru a înțelege raportul exprimat în acel context de o formă cazuală cu sensuri sintactice multiple.

Fie și versul *Italiam fato profugus Lavinaeque venit litora*, *Aen.*, I, 2 = alungat de destin a venit în Italia și la țărnușul lavinic. Acuzativele

¹ Ernout-Thomas, *Syntaxe latine*, 1953, p 106.

Italiam și *Lavinia litora* arată punctele către care s-a îndreptat, spre care a tins, și la care a ajuns subiectul lui *venit*, adică Aeneas. Tot contextul a arătat că cuvintele respective sînt în acuzativul de direcție și nu arată obiectul drept sau durata în timp sau relația etc. Fie și expresia *eo ad patrem* = mă duc la tata. În această propoziție, acuzativul *patrem* n-a mai putut exprima, ajutat numai de context, punctul către care se îndrepta subiectul verbului *eo* și a fost nevoie de prepoziția *ad*. Se zice, de asemenea, *venio Roma* = viu de la Roma, dar *venio a patre* = viu de la tata. Ablativul *Roma* poate arăta, ajutat doar de context, punctul de plecare, pe cînd ablativul *patre*, pe lângă ajutorul dat de context, trebuie să primească și prepoziția *ab*. Cauza pentru care *patrem* și *patre* trebuiau să fie însoțite de prepozițiile *ad* și *ab*, spre a arăta lămurit raportul sintactic respectiv, nu poate fi decît una: specializarea acuzativului *patrem* și a ablativului *patre* în a exprima cu precădere un anumit raport și anume: acuzativul *patrem* s-a specializat în a arăta obiectul direct, iar ablativul *patre* în a arăta instrumentul. Se vede deci că, în epoca istorică, latinii și grecii dispuneau de trei mijloace pentru a exprima raporturile sintactice și anume: 1) forma causală; 2) contextul; 3) prepoziția. În ce ordine au apărut și care este cel mai de seamă dintre ele?

În cazurile citate s-a văzut că, deși *patre*, în expresia *venio patre*, era la ablativ, deși făcea parte dintr-un context, raportul sintactic nu era exprimat destul de lămurit și a fost nevoie de prepoziția *ab*. S-ar părea deci că prepoziția este elementul hotărîtor în determinarea unui raport sintactic. Fie și expresiile *eo in urbem* și *eo in hostem*, cu traducerile respective: „mă duc în oraș” și „merg împotriva dușmanului”. În amîndouă cazurile au acționat, spre a determina sensul, forma causală, contextul, prepoziția, totuși nu prepoziția a fost elementul hotărîtor, ci contextul. Într-adevăr, contextul a arătat că în cazul lui *hostem* este vorba de un dușman, de mergere împotriva unui dușman. Așadar, contextul și prepoziția sînt elemente determinante în arătarea unui raport sintactic.

Pentru a se exprima, omul a trebuit să îmbine cuvinte în propoziții și fraze, să constituie complexuri sintactice. Dar cuvintele în propoziție și fraze sînt modificate. Deci încă din cele mai vechi timpuri, omul a avut nevoie de forme multiple ale unui aceluiași nume, de forme cauzale. Formele cauzale erau la început puține, iar contextul juca rolul determinant în precizarea sensului, așa cum se întîmplă astăzi, de multe ori, cu vorbitorii care, necunoscînd limba unei țări în care se găsește ocazional, se mulțumesc să înșire cîteva cuvinte, fără să le pună la forma cerută de gramatică, din sensul lexical al cărora auditorii înțeleg despre ce este vorba.

Ideile pe care aveau să le schimbe oamenii la început erau puține. Situația în care se găseau și contextul suplineau formele cauzale. Înmulțindu-se însă ideile, o dată cu experiența omului în societate, cele două elemente nu mai puteau exprima raporturi sintactice din ce în ce mai complexe. Atunci s-a recurs la crearea de forme cauzale ale cuvintelor. La început formele cauzale erau puține, iar raporturile sintactice pe care trebuia să le exprime aceeași formă causală erau mult ple. Cu timpul s-au creat noi forme cauzale, care, deși s-au înmulțit, nu erau totuși nici ele destule

spre a arăta destul de lămurit raporturi sintactice din ce în ce mai complexe. Și atunci s-a recurs la ajutorul prepoziției.

O problemă esențială trebuie însă lămurită.

Ce este prepoziția? Toți cei care s-au ocupat de prepoziție au recunoscut rolul însemnat al prepoziției de a preciza sensul sintactic al complexului din care face parte. Când este însă vorba de definirea exactă a rolului ei, explicațiile date pînă acuma nu sînt mulțumitoare.

Astfel, Karl Brugmann susține că prepozițiile sînt cuvinte adverbiale, cu sens spațial care stau în legătură cu un verb sau cu un adverb sau cu un nume la anumite cazuri. Prepozițiile, după acest autor, au stat mai mult pe lîngă verb — *προφέρει* — și apoi pe lîngă o formă cazuală : *κεφαλῆς ἀπό φάρος ἔλεσκε* „și-a luat mantia de pe cap”. În cazul *Ἐκ δὲ Χρυσηΐδος ἦν* „iar Chryseis a coborît din corabie”, nu se știe, susține acest autor, dacă prepoziția ține mai mult de *ἦν* sau de *ἦν*.

J. Wackernagel spune : „(Prepozițiile) sînt indeclinabile ; ele sînt adesea întrebunțate adverbial și esența lor constă în aceea că, în legătură cu un verb, specializează (definesc) noțiunea verbală și în legătură cu un nume pe cea nominală”. „În timpurile mai vechi, prepoziția nu sta în legătură nici cu numele nici cu verbul”. Astfel, în cazul *Μιρμιδόνων ἔξ εἰμί*, nu se știe dacă ἔξ se referă la *Μιρμιδόνων* sau la *εἰμί*. Numai ulterior prepoziția a determinat genitivul *Μιρμιδόνων*.

După cum se vede, Wackernagel nu face decît să dezvolte teoria lui Brugmann. Dar atît formularea definiției date de Brugmann, cît și aceea dată de Wackernagel nu arată dacă este vorba de sensul lexical sau de cel sintactic al cuvintelor, deosebire esențială pentru dezlegarea problemei care ne preocupă.

Trebuie să spunem de la început că o prepoziție pe lîngă un caz nu face decît să determine sensul sintactic al numelui, nu pe cel lexical. În cazul *ἔκ δὲ ἦν Χρυσηΐδος ἦν* este excesiv să se spună că nu se știe pe cine determină *ἔκ*. Vorbitorul voia să arate punctul de plecare al Chryseidei. Era corabia. A pus numele *ἦν* în genitiv. Dar nu era destul de clar acest caz, fiindcă mai arăta și pe posesor. De aici nevoia de precizare a sensului sintactic al cuvîntului *ἦν* și recurgerea la prepoziția *ἔκ*. Dar, se va spune, prepoziția *ἔκ*, luată cu verbul *ἦν*, ar însemna „a ieși”, deci nu mai este nevoie de precizarea sensului sintactic al genitivului *ἦν*. Dacă *ἔκ + ἦν* ar arăta atît de clar raportul sintactic dintre verb și nume, ar însemna că, în loc de genitiv, s-ar putea întrebunța oricare alt caz, de pildă acuzativul, fiindcă *ἔκ + ἦν* ar arăta de unde iese Chryseis. Acesta este însă cu neputință, căci atunci ar însemna că fiica preotului lui Apollo a ieșit dintr-un loc neprecizat, îndreptîndu-se spre corabie. În propoziția dată însă, principalul constă în precizarea punctului de plecare, dovadă genitivul, și prepoziția nu putea decît să determine acest caz.

Dar, se va obiecta, în cazul verbului *προφέρει* particula *πρὸ* precizează sensul lui *φέρει*. Este adevărat, dar aici este vorba de precizarea sensului lexical, nu a celui sintactic. În propoziția *νύμφη τίθει παρὰ πᾶσαν ἔδωδῶν* „femeia pune . . . mîncarea . . .” *παρὰ* determină sensul lexical al verbului *τίθει*, de vreme ce (*πᾶσαν*) *ἔδωδῶν* ar rămîne în acuzativ, chiar dacă ar lipsi *παρὰ* din propoziție. Prepoziția *παρὰ* îndeplinește, în cazul de

față, funcția de adverb. Luată deodată cu verbul, aglutinată verbului $\tau\acute{\iota}\theta\epsilon\iota$, ea se transformă în preverb, modificând sensul lexical, nu pe cel sintactic al verbului.

Așadar, asistăm la fenomenul în care același cuvânt nedeclinabil $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ îndeplinește, rînd pe rînd, funcția de adverb, de preverb, de prepoziție. Este deci inexact să se spună că un cuvînt indeclinabil poate avea o funcție independentă în prepoziție, de vreme ce el îndeplinește, în mod necesar, una dintre cele trei funcții: 1) adverb; 2) preverb; 3) prepoziție.

Se poate spune deci că vorbitorii, simțind nevoia să precizeze sensul lexical al unui verb au creat adverbul și preverbul, așa cum, simțind nevoia să precizeze sensul sintactic al unui nume, la o anumită formă cazuală, au creat prepoziția. Același cuvînt indeclinabil a îndeplinit adesea cele trei funcții. Este posibil ca crearea adverbului și preverbului să fi servit de model creării prepoziției. În orice caz, funcțiile lor sînt deosebite. Prepoziția determină, precizează, lămurește sensul sintactic al unei forme cazuale cu sensuri sintactice multiple. Cînd este preverb, același cuvînt indeclinabil precizează sensul lexical al verbului, dar nu poate face inutilă o anumită formă cazuală. $\text{Μιρμιδόνων ἔξ εἰμὶ}$ „sînt dintre Mirmidoni”. Nu se poate spune Μιρμιδόνα ἔξ εἰμι . Așadar precizarea sensului lexical al unui verb cu ajutorul unui adverb sau preverb nu poate înlocui formele cazuale care arătau sensurile sintactice ale numelor respective. 'Εξ este prepoziție și precizează sensul lexical al substantivului la genitiv Μιρμιδόνων .

Așadar, o dată cu crearea prepoziției, s-a inaugurat, în limbile indo-europene, un nou sistem de arătare a sensurilor sintactice a numelor, și anume prepoziția. Prepozițiile sînt indeclinabile încărcate numai cu sens sintactic. Avantajul a fost imens. Într-adevăr, pe de o parte, s-au simplificat formele multiple care exprimau același raport sintactic. Pe de altă parte, finala sau interiorul unui cuvînt oferea posibilități limitate de a se modifica formal pentru a exprima diferite raporturi sintactice, pe cînd posibilitatea de a crea prepoziții este nelimitată. În al treilea rînd, crearea de cuvinte exprimînd numai raporturi sintactice este un nou progres în drumul spre abstractizare pe care l-a făcut gîndirea omenească.

Nu atingeri de sens între două cazuri au înlesnit sincretismul celor două cazuri, ci faptul că, pe lângă context, instrument de natură lexicală, limba dispunea acum de un nou mijloc de a arăta raportul sintactic între un nume și altă categorie gramaticală, dispunea de prepoziție. Prepoziția, prin funcția ei de precizare a sensului sintactic al unui nume, făcea inutilă multiplicitatea de forme cazuale. Limba franceză, în primul rînd, și limba romînă, în al doilea rînd, ilustrează în chipul cel mai desăvîrșit drumul parcurs de două limbi indo-europene de la forme cazuale multiple la o formă cazuală unică (limba franceză) sau la două forme cazuale (limba romînă), funcțiile sintactice ale vechilor terminații cazuale fiind preluate, în aceste limbi, de prepoziții. În limba franceză, ca și în limba romînă, s-a continuat sistemul înlocuirii terminațiilor cazuale prin prepoziții începînd încă din epoca indo-europeană. Așadar, prepoziția a fost cauza care, înlesnind sincretismul, a evitat, în același timp, o întunecare în exprimarea raporturilor sintactice.

Așadar, cauza care a dus la sincretism a fost nevoia de a se exprima mai clar anumite raporturi sintactice, care, neavînd forme proprii spre a fi exprimate, se exprimau cu aceleași mijloace cu care se exprimau¹ și alte raporturi. Această cauză, care a acționat de la începutul vorbirii, a dus mai întii la crearea contextului și a formelor cazuale, adică al combinării cuvintelor în propoziții și fraze și la schimbarea formei lor înlăuntrul acestor propoziții și fraze.

Dar cum cele două mijloace de exprimare nu erau îndeajuns, de vreme ce se cereau exprimate din ce în ce mai multe raporturi sintactice, s-a recurs la un al treilea mijloc : prepoziția.

Prepoziția a fost însă un procedeu atît de util și de valoros, încît s-a dovedit în stare să înlocuiască, cu timpul, chiar formele cazuale — de pildă, limba franceză.

Așadar, nevoia de claritate în exprimarea raporturilor sintactice a dus la crearea prepoziției, iar prepoziția a înlocuit, în cele din urmă, procedeele formelor cazuale. Devenind inutile, formele cazuale s-au sincretizat.

După ce limba a rezolvat problema exprimării clare a raporturilor sintactice, cu ajutorul prepoziției, modalitățile sincretismului au fost indiferente din punct de vedere sintactic, contopirea a două cazuri făcîndu-se numai după apropierea lor formală. Astfel, s-au contopit genitivul singular și locativul la temele în *-a* și *-o* : *domi*, *Brundisii*, *Romae*. Se știe că genitivul arhaic al temelor în *-a* era în *-as*, iar genitivul singular al temelor în *-o* era în *-i*, pe cînd locativul era în *-ei* > *i*, pentru temele în *-o* și *-ai*, pentru temele în *-a*. Evoluția a fost deci : 1) *Romas*, genitivul ; *Romai* — locativul ; 2) *Romai* — genitivul, prin analogie cu genitivul declinării temelor în *-o* ; 3) *Romai* — genitiv-locativ, deci contopirea formală a genitivului cu locativul ; 4) evoluția lui *Romai* în *Romae*. Tot așa : genitiv : *domi* ; locativ : *domei* ; 2) genitiv : *domi* ; locativ : *domi*. Deci contopirea lor formală, nu însă sintactică. Într-adevăr, nu se poate susține că între genitiv și locativ sînt atingeri de sens sintactic. Între *sum Romae* = eu sînt la Rcma și *Urbs Romae* = orașul Romei, nu se poate spune că este o atingere de sens sintactic. Și totuși, chiar în epoca istorică, se spunea *monumenta Romae* = monumentele Romei și *sum Romae* = mă găsesc la Rcma. Cum se explică acest fapt ? Pentru cercetătorul cît de puțin atent este lămurit că întrebuițarea genitivului cu funcție de locativ în epoca istorică este limitată la numele de insule și orașe, de declinarea I și a II-a singular, la numele : *domus*, *humus*, *rus*, adică nume ale căror sensuri lexicale arătau locul. Sensul lexical, ajutat de context, înlesnea înțelegerea sensului lor sintactic. Dimpotrivă, *herba* = iarbă și *hortus* = grădină trebuiau construite cu prepoziții cînd arătau locul unde se petrece o acțiune.

★

Dar dacă sensul sintactic al unei forme cazuale putea fi precizat cu ajutorul unei prepoziții, de ce Vergiliu spune *vulnus alit venis* în loc de *vultus alit in venis* ?

¹ Repetiția termenului *a exprima* este voită.

Aici intervine valoarea stilistică a expresiilor: *in venis* arată mai clar raportul sintactic, dar și expresia *alit venis* arată înțelesul, deși mai obscur. Expresia *alit venis*, ajutată de context, mai mult sugerează decât exprimă sensul lexical al cuvântului *venis*, este tocmai ceea ce a urmărit poetul, care, așa cum cere o lege a poeziei, caută adesea mai mult să sugereze decât să exprime.

CONCLUZII

1. La baza sincretismului cazurilor în limba greacă și în limba latină stă nevoia de a se exprima mai clar anumite raporturi sintactice care deveniseră obscure, fiind arătate de aceeași formă casuală. Instrumentul prin care limba a căutat să răspundă acestei nevoi a fost prepoziția. Prepoziția a fost elementul gramatical care, preluând asupra ei îndeplinirea funcțiilor sintactice ale terminațiilor cazuale, a contribuit în chip hotărîtor la contopirea a două sau mai multe cazuri. Contopirea s-a făcut formal, după apropieri fonetice, iar nu sintactice. Crearea prepoziției și sincretismul cazurilor au constituit un pas înainte în drumul spre perfecționare a sistemului gramatical.

2. Coexistența unor procedee multiple de exprimare a aceluiași raporturi sintactice conferă acestor procedee valori stilistice deosebite.

СИНКРЕТИЗМ ПАДЕЖЕЙ В ГРЕЧЕСКОМ И ЛАТИНСКОМ ЯЗЫКАХ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Формулированные до настоящего времени теории о синкретизме падежей воспроизводят, с небольшими различиями, теорию Карла Бергмана, сформулированную им более 150 лет назад. По Бергману на синкретизм падежей повлияли четыре фактора.

1. Соприкосновение двух падежей в отношении смысла, например творительного и местного.

2. В случае параллелизма двух падежей с третьим, обладающим более широким смыслом, один из этих падежей, имеющий более тесную связь с третьим, стремится распространить свою сферу понимания на другой, например индоевропейский родительный — аблятив ед. ч. на -es, -os, греч. ὄξου, стал род. — абл., в то время как индоевропейский абл. ὄξουδ исчез.

3. Падежи, требуемые одним глаголом, переходят к другому, получая противоположный смысл.

4. Предлог производит нечувствительную замену падежей.

Эта теория подвергалась следующей критике.

1. Теория не указывает, как действовали эти факторы — одновременно или нет.

2. Существуют случаи, не имевшие связи и все же слившиеся.

3. Теория оставляет впечатление, что в этой сфере произошла эволюция языков: от ясности к неясности и затем опять к ясности, что фактически не доказано.

Факты показывают, наоборот, что предлог являлся важнейшим и решающим фактором для синкретизма падежей. Действительно, вначале предлоги являлись несклоняемыми словами, служа для уточнения связи, выраженной каким-либо падежом или смыслом какого-нибудь глагола. Языки использовали падежные окончания для выражения синтаксических связей имени с другими частями предложения. Но связь, в которой находилось имя с другими частями предложения, была разнообразна, в то время как возможность увеличения падежных окончаний была ограничена. Тогда было прибегнуто к помощи нового элемента — предлога, который помог существующим падежным окончаниям уточнить прежние смыслы и выразить новые. По мере увеличения числа предлогов, падежные окончания становились все более и более бесполезными, так как функции падежных окончаний были переняты предлогами. Став бесполезными, падежные окончания слились. Слияние произошло по критериям чисто формального характера, так как синтаксический смысл больше не представлял интереса. Явление синкретизма падежей происходило в индоевропейских языках в особенности в романских языках, приведя к полному исчезновению падежных окончаний во французском языке.

LE SYNCRÉTISME DES CAS EN GREC ET EN LATIN

RÉSUMÉ

Les théories formulées jusqu'à présent sur le syncrétisme des cas ne font que reproduire, à de très petites différences près, celle de Karl Brugmann, émise il y a plus de cinquante ans. Selon cette théorie, quatre causes auraient contribué à l'apparition de ce phénomène : 1° le contact dans l'emploi de deux cas, par exemple, le locatif et l'instrumental ; 2° «étant donné deux cas, dont les modes d'emploi répondent en gros à ceux d'une forme à sens large existant à côté d'eux et ayant avec eux un rapport interne étroit, l'un deux étend son domaine par analogie de cette forme à sens plus large» : le gén. -abl. sg. i. e. en *-es, -os* gr. *λόχου* est devenu gén. -abl., tandis que l'abl. i.-e. *'ulquod* a disparu ; 3° les cas exigés par un verbe ont été transposés à un verbe ayant une signification opposée ; 4° la préposition a rendu l'échange des cas assez inoffensif.

Cette théorie suscite les critiques suivantes : 1. elle ne dit pas si les causes citées ont agi simultanément ou non ; 2. il y a des cas qui n'entrent pas en contact et qui se sont pourtant confondus ; 3. la théorie laisse l'im-

pression que les langues, dans ce domaine, ont connu l'évolution clarté-obscurité-clarté, ce qui n'est pas du tout démontré par les faits.

Contrairement à ce qu'on a soutenu jusqu'à présent, les faits démontrent que c'est la préposition qui a été le facteur décisif et primordial du syncrétisme des cas. En effet, à l'origine, les prépositions étaient des *indeclinabilia*, servant à préciser les rapports marqués par un cas ou les sens d'un verbe.

Les prépositions ont été employées auprès des cas justement pour en préciser les sens, qui étaient nombreux et prêtaient à la confusion. De ce fait, la préposition s'est avérée être un nouveau procédé, apte à exprimer les rapports, jusqu'alors marqués par les désinences casuelles. Comme il était plus facile de multiplier les prépositions que les désinences casuelles des noms, pour marquer les rapports syntaxiques dans la phrase, la langue s'est de plus en plus servi de la préposition et les désinences casuelles sont devenues, pour cette raison, de plus en plus inutiles. Dès lors, le syncrétisme s'est fait non pas d'après des critères syntaxiques, mais d'après des critères purement formels, du fait que la clarté du rapport syntaxique exprimé n'était plus en danger. Le phénomène du syncrétisme, commencé à l'époque indo-européenne, s'est poursuivi dans les langues romanes, aboutissant à la disparition des désinences casuelles en français.
